

Høring om endringer i rettsgebyrloven

19.06.2015

Innhold

1	Innledning.....	2
2	Endring av beløpet i rettsgebyrloven § 1.....	2
2.1	Gjeldende rett.....	2
2.2	Departementets foreløpige vurdering	3
3	Endring av enkelte multiplikatorer	3
3.1	Gjeldende rett.....	3
3.2	Departementets foreløpige vurdering	3
4	Forslag til regulering av rettsgebyrets størrelse f.o.m. 1.1.2017.....	3
4.1	Gjeldende rett.....	3
4.2	Departementets foreløpige vurdering	4
5	Økonomiske og administrative konsekvenser.....	4
6	Forslag til lovendringer som planlegges skal tre i kraft fra 1.1. 2016.....	4

1 Innledning

Rettsgebyret (R) er et grunngebyr som danner utgangspunkt for gebyrer som er fastsatt for enkelte offentlige tjenester, hovedsakelig på Justis- og beredskapsdepartementets områder (rettspleie mv.). Enkelte andre departementer med underliggende virksomheter har også knyttet gebyrer til R.

R har ikke vært endret siden 2006. Tidligere ble dette konsumprisregulert årlig. Departementet foreslår å øke rettsgebyret som er nedfelt i rettsgebyrloven § 1 annet ledd annet punktum. Begrunnelsen for forslaget er å bringe gebyrene opp på et nivå som er i tråd med selvkostprinsippet eller ivaretar avsilingshensynet, jf. punkt 2 nedenfor. Det har tidligere ikke vært praksis for å sende rettsgebyrøking på høring, jf. utredningsinstruksen punkt 1.3. Ettersom R ikke har vært justert siden 2006, vil gebyrøkingen imidlertid denne gang ha såpass store økonomiske konsekvenser at forslaget etter departementets vurdering bør sendes på høring.

Størrelsen på gebyret (multiplikatoren) varierer fra ordning til ordning. Der det ikke er ønskelig med høyere gebyr, er det mulig å endre multiplikatoren. Det er foreslått slike endringer i punkt 3 for at gebyret skal være i samsvar med selvkostprinsippet eller for å avdempe virkningen av økningen for enkelte svakere grupper.

R fastsettes gjennom de årlige budsjettforhandlingene. Ettersom R er fastsatt i lovs form må det foretas lovendring hver gang gebyret skal justeres i tråd med budsjettvedtaket. Justis- og beredskapsdepartementet foreslår at R fra 1.1.2017 skal fastsettes i forskrift, jf. punkt 4.

2 Endring av beløpet i rettsgebyrloven § 1

2.1 Gjeldende rett

Størrelsen på R er nedfelt i rettsgebyrloven § 1 annet ledd annet punktum. Det fremgår av rundskriv R-112/2006 at *«Grunnvilkåret for å etablere en gebyrordning er at det offentlige utfører en klart definert myndighetshandling overfor betaleren, og at det ikke betales for noe annet eller mer.»* Videre fremgår det av rundskrivet at gebyret normalt bør dekke kostnadene ved å utføre den gebyrbelagte myndighetshandlingen fullt ut, basert på kostnadseffektiv drift, men *«[n]år hovedformålet med gebyret ikke er å finansiere statens utgifter, men å motvirke overforbruk av den aktuelle myndighetshandlingen (avsiling), kan det settes lavere»*. Gebyret skal altså som hovedregel dekke myndighetshandlingen fullt ut (selvkostprinsippet).

R ble innført i 1982 og ble sist endret 1. januar 2006 (til 860 kroner). Forut for dette ble R justert årlig med unntak av i 1992. Da R ble innført var det forutsatt at den skulle prisjusteres regelmessig i tråd med den alminnelige kostnadsutviklingen. Størrelse på R behandles i regjeringens budsjettforhandlinger, og fastsettes i statsbudsjettet. Ettersom størrelsen på R står nedfelt i loven, krever justering av den at det foretas en lovendring.

2.2 Departementets foreløpige vurdering

Justis- og beredskapsdepartementet foreslår å øke R fra 860 kroner til 1025 kroner med virkning fra 1.1.2016. Dette vil utgjøre en økning på 19,2 pst, hvilket er i tråd med den alminnelige kostnadsutviklingen fra 2006 frem til i dag. Gebyrene skal som nevnt i utgangspunktet være i tråd med selvkostprinsippet. Dette er lagt til grunn ved beregningen av hvor mye gebyrene foreslås justert. Multiplikatoren må imidlertid justeres for enkelte gebyrer for at gebyret skal være i samsvar med selvkostprinsippet, jf. punkt 3. Noen gebyrer vil være lavere enn selvkost. Dette er gebyrer hvor det i hovedsak er hensynet til avsiling som begrunner gebyret.

3 Endring av enkelte multiplikatorer

3.1 Gjeldende rett

Størrelsen på gebyret for ulike offentlige myndighetshandlinger som er knyttet til R, er angitt ved multiplikatorer. Eksempelvis er det i rettsgebyrloven § 9 første punktum angitt at gebyret for behandling av mortifikasjonssak utgjør 5R, p.t. 4300 kroner ($860 \text{ kroner} * 5$).

3.2 Departementets foreløpige vurdering

Mortifikasjon og skifte er ordninger som ikke oppfyller grunnvilkåret om selvkost. Gjeldende gebyrer er betydelig høyere enn kostandene for mortifikasjonssaker og noe høyere enn kostandene for dødsboskiftesaker. Kostnadene er basert på tall for 2013 innhentet fra Domstoladministrasjonen. Det foreslås derfor å justere multiplikatoren for disse sakstypene slik at gebyrene blir i samsvar med selvkostprinsippet. For mortifikasjonssaker bør multiplikatoren reduseres fra 5 til 0,8 ganger R, mens det for dødsboskifte bør reduseres fra 25 til 18 ganger R.

Når det gjelder begjæring om utlegg er det ønskelig at dette ikke skal økes like mye som kostnadsutviklingen, da dette vil kunne tenkes å slå urimelig ut for enkelte svakerestilte grupper. Det foreslås derfor en reduksjon i multiplikatoren, fra 1,85 til 1,7 ganger R. Gebyret vil likevel øke noe, fra 1591 kroner ($1,85 * 860 \text{ kr}$) til 1742,5 kroner ($1,7 * 1025 \text{ kr}$).

4 Forslag til regulering av rettsgebyrets størrelse f.o.m. 1.1.2017

4.1 Gjeldende rett

Størrelsen på R fastsettes av Stortinget gjennom statsbudsjettet, og er nedfelt i rettsgebyrloven § 1 annet ledd annet punktum. I praksis bestemmes R ved at justeringen behandles i regjeringens budsjettforhandling. Forslag til budsjett fremlegges deretter Stortinget for vedtakelse ved plenarvedtak. Selve lovendringen fremstår derfor som en formalitet. Ettersom R er nedfelt i loven må endringer skje ved lovvedtak i tillegg til budsjettvedtaket.

4.2 Departementets foreløpige vurdering

Det er ønskelig at størrelsen på R kan endres etter en enklere prosess. Det tas sikte på at R skal prisjusteres årlig. Departementet foreslår derfor at størrelsen på R for fremtiden tas ut av loven og kan reguleres i forskrift. Dette vil innebære en betydelig forenkling sammenlignet med dagens løsning. Til sammenligning kan nevnes at folketrygdens grunnbeløp fastsettes årlig gjennom forskrift, og den offentlige salærsatsen fastsettes ved årlige rundskriv.

Det foreslås på denne bakgrunn at rettsgebyrloven § 1 annet ledd annet punktum endres til en forskriftshjemmel med følgende ordlyd: «*Rettsgebyret fastsettes av departementet i forskrift*». Det planlegges derfor fremmet en Prop. L om dette i 2016. En forskrift som regulerer størrelsen på R kan etter den foreslåtte lovendringen vedtas i løpet av 2016 og kunne tre i kraft fra 1.1.2017.

5 Økonomiske og administrative konsekvenser

Departementets kartlegging viser at gebyrer som var knyttet til R i 2013 genererte inntekter på totalt 1, 406 mrd. kroner. Det anslås på bakgrunn av dette at en økning på 19,2 pst. vil gi i overkant av 200 mill. kroner i økte inntekter til staten i 2016. De foreslåtte endringene av multiplikatorene for dødsboskifte, utleggsbegjæring og mortifikasjon er hensyntatt i beregningen.

6 Forslag til lovendringer som planlegges skal tre i kraft fra 1.1. 2016

På bakgrunn av ovennevnte foreslås det følgende endringer i lov 17. desember 1982 nr. 86 om rettsgebyr (endringer i kursiv):

§ 1 annet ledd annet punktum skal lyde:

Dette utgjør kr 1025.

§ 9 første punktum skal lyde:

For behandling av mortifikasjonssak betales 0,8 ganger rettsgebyret.

§ 14 første ledd første punktum skal lyde:

For begjæring om utlegg betales 1,7 ganger rettsgebyret.

§ 16 nr. 1 skal lyde:

For felleseiebo og konkursbo som åpnes av tingretten betales 25 ganger rettsgebyret, eventuelt gebyr etter § 18, tredje ledd. *For dødsbo betales 18 ganger rettsgebyret, eventuelt gebyr etter § 18, tredje ledd.*